

Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine

Ďalšia dokumentácia starostlivosti o biotopy, druhy európskeho významu a druhy vtákov v projektovom území časti ÚEV a CHVÚ Veľká Fatra na obdobie 2022 – 2028

17. august 2022

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Projektové územie	3
3. Biotopy a druhy európskeho významu	4
4. Problémy v projektovom území	10
5. Navrhované riešenia.....	17
6. Navrhované opatrenia.....	18
7. Cieľový stav biotopov a druhov.....	26
8. Ďalšie relevantné informácie	26
9. Spracovávateľ	27
10. Prílohy.....	27

1. Úvod

Cieľom ďalšej dokumentácie ochrany prírody a krajiny je zabezpečenie priaznivého stavu vybraných druhov vtákov v rámci chráneného vtáčieho územia (CHVÚ) Veľká Fatra a biotopov a druhov európskeho významu v rámci územia európskeho významu (ÚEV) Veľká Fatra nachádzajúcich sa v rámci územia národnej sústavy chránených území – Národný park (NP) Veľká Fatra na pozemkoch v správe Správy Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine. Ciele majú byť dosiahnuté v zmysle smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín v platnom znení (ďalej len „smernica o biotopoch“) a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva v platnom znení (ďalej len „smernica o vtákoch“).

Ďalšia dokumentácia bola vypracovaná odbornými zamestnancami Správy Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine (ďalej len „Správa NP Veľká Fatra“). V projektovom území sa nachádzajú biotopy a druhy európskeho významu a druhy vtákov, u ktorých je potrebné zabezpečiť zachovanie priaznivého stavu, alebo jeho dosiahnutie prostredníctvom vhodných manažmentových opatrení.

2. Projektové územie

Zoznam území európskej sústavy chránených území Natura 2000 a územie národnej sústavy, pre ktoré je vypracovaná táto dokumentácia, spolu s príslušnosťou projektového územia k jednotkám administratívneho členenia Slovenska, je uvedený v tabuľke 1.

Tab. 1: Zoznam dotknutých chránených území európskej a národnej sústavy chránených území, výmera projektového územia s vymedzením príslušného samosprávneho kraja, okresu a obce

územie NATURA 2000/národná sústava CHÚ	výmera (ha)	samosprávny kraj	okres	obec
NP Veľká Fatra	12 232	Žilinský kraj	Martin	Belá, Blatnica, Turčianske Jaseno
			Ružomberok	Ľubochňa, Liptovská Osada, Liptovské Revúce
		Banskobystrický kraj	Banská Bystrica	Staré Hory, Turecká
SKUEV0238 Veľká Fatra	12 210	Žilinský kraj	Martin	Belá, Blatnica, Turčianske Jaseno
			Ružomberok	Ľubochňa, Liptovská Osada, Liptovské Revúce
		Banskobystrický kraj	Banská Bystrica	Staré Hory, Turecká
SKCHVU033 Veľká Fatra	12 224	Žilinský kraj	Martin	Belá, Blatnica, Turčianske Jaseno
			Ružomberok	Ľubochňa, Liptovská Osada, Liptovské Revúce
		Banskobystrický kraj	Banská Bystrica	Staré Hory, Turecká

Rôzne kategórie chránených území navzájom prekrývajú, celková výmera projektového územia, na ktorom sa majú realizovať navrhované opatrenia, je **12 272 ha**. Mapové vymedzenie projektového územia v rámci ÚEV Veľká Fatra, CHVÚ Veľká Fatra a v NP Veľká Fatra je znázornené v prílohe č. 1.

3. Biotopy a druhy európskeho významu

SKUEV0283 Veľká Fatra

Prehľad hodnotenia biotopov a druhov chránených podľa smernice o biotopoch v rámci alpského bioregiónu (ALP, kam patrí aj ÚEV Veľká Fatra) a panónskeho (PAN) bioregiónu, ako aj ciele na zachovanie/zlepšenie stavu a trendu v ALP a PAN, sú uvedené v tabuľke 2. Sú v nej tie biotopy a druhy, ktoré sú v projektovom území ÚEV Veľká Fatra na parcelách, ktoré Správa NP Veľká Fatra delimitovala od subjektu Lesy SR, š. p. v roku 2022 a ktoré sú prioritou v projektovom území ÚEV Veľká Fatra pre vykonanie opatrení na zlepšenie podmienok.

Stav biotopov a druhov vychádza z tejto škály Európskej komisie (EK):

FV - priaznivý stav (biotopu/druhu)
U1 - nepriaznivý stav (biotopu/druhu) – nevyhovujúci
U2 - nepriaznivý stav (biotopu/druhu) – zlý
X – neznámy stav (biotopu/druhu)

↑ druhy a biotopy v nepriaznivom stave v príslušnom biogeografickom regióne, z ktorých 30 % do r. 2030 by malo vykázať zlepšený stav alebo pozitívny trend.

= druhy a biotopy v priaznivom stave, u ktorých by nemalo dôjsť k zhoršeniu trendov a stavu.

Tab. 2: Prehľad biotopov a druhov európskeho významu, pre ktoré je v projektovom území v rámci ÚEV Veľká Fatra prioritou vykonanie opatrení na zlepšenie podmienok (v tabuľke uvádzame aj hodnotenia stavu a cieľov v rámci Slovenska - bioregiónov)

Kód	Biotop/druh	Príloha smernice	ALP 2007	PAN 2007	ALP 2013	PAN 2013	ALP 2019	PAN 2019	ALP cieľ	PAN cieľ
9110	Kyslomilné bukové lesy	I	FV	U1	FV	U1	FV	U1	=	↑
9130	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	I	FV	FV	FV	FV	U1	FV	↑	=
9140	Javorovo-bukové horské lesy	I	FV		FV		FV		=	
9150	Vápnomilné bukové lesy	I	FV	FV	FV	FV	FV	U1	=	↑
9180	Lipovo-javorové sutinové lesy	I*	U1	U1	U1	U1	FV	FV	=	=
9410	Horské smrekové lesy	I	U1		U1		U1		↑	
7220	Penovcové prameniská	I*	U1		U1		U1		↑	
7230	Slatiny s vysokým obsahom báz	I	U1	U1	U1	U2	U1	U2	↑	↑
6170	Alpínske a subalpínske vápnomilné travinno-bylinné porasty	I	U1		U1		U1		↑	
6190	Suché a dealpínske	I	FV	FV	FV	FV	FV	FV	=	=

	travinnno-bylinné porasty									
6210	Suchomilné travinnno-bylinné a krovinové porasty na vápnitom substráte s významným výskytom druhov čeľade <i>Orchidaceae</i>	I*	U1	X	U1	U1	U1	U1	↑	↑
6230	Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte	I*	U1		U1		U1		↑	
6430	Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpínskeho stupňa	I	U1	U1	FV	FV	U1	U1	↑	↑
6520	Horské kosné lúky	I	U1		U1		U1		↑	
8120	Karbonátové sutiny v montánnom až alpínskom stupni	I	FV		FV		FV		=	
8210	Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou	I	FV	FV	FV	FV	FV	FV	=	=
4068	<i>Adenophora liliifolia</i>	II, IV	X	FV	FV	U1	FV	U1	=	↑
1087	<i>Rosalia alpina</i>	II*, IV	FV	FV	FV	FV	U1	U1	↑	↑
1193	<i>Bombina variegata</i>	II, IV	U1	X	U1	X	U1	X	↑	
1213	<i>Rana temporaria</i>	V	U1	U1	FV	U1	U1	U1	↑	↑
2001	<i>Triturus montandoni</i>	II, IV	U1		U1		U1		↑	
1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	II, IV	X	X	X	X	FV	FV	=	=
1352	<i>Canis lupus</i>	II*	FV	U1	FV	U1	FV	U1	=	↑
1361	<i>Lynx lynx</i>	II, IV	U1	U1	U1	U1	U1	U1	↑	↑

Vysvetlivka:

* prioritné biotopy a druhy európskeho významu – biotopy a druhy, za zachovanie ktorých má Európska únia mimoriadnu zodpovednosť

Nelesné biotopy sú zastúpené prevažne plošne málo rozsiahlymi fragmentami.

Najmä v okolí ciest a chodníkov sú biotopy potenciálne ohrozované šírením invázných druhov rastlín. Z hľadiska potreby zabezpečenia priaznivého stavu biotopov sa chceme zamerať na zisťovanie výskytu invázných druhov rastlín a navrhnuť realizáciu opatrení na ich odstránenie alebo obmedzenie ďalšieho šírenia. Mapovanie bude zamerané na druhy zaradené do zoznamu invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky a do zoznamu invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Európskej únie (EÚ).

Z druhov rastlín európskeho významu sa v projektovom území podľa dostupných podkladov vyskytuje podstatná časť populácií *Adenophora liliifolia*, ktoré sú málo početné. Je potrebné vykonať mapovanie, ktorým budú aktualizované údaje o výskyte a zistený stav biotopov na mikrolokalitách, v ktorých sa vyskytuje. Zistené údaje budú slúžiť ako podklad pre posúdenie potreby opatrení na zachovanie alebo zlepšenie stavu, aby nedošlo k degradácii, prípadne až zániku predmetu ochrany, keďže celkový počet jedincov udávaný z územia SKUEV0283 Veľká Fatra je cca 50 ks.

U vybraných druhov živočíchov v SKUEV0238 Veľká Fatra je cieľom zlepšenie stavu ich populácií a biotopov ktoré využívajú, prípadne zachovanie súčasného stavu. Chceme sa zamerať na identifikovanie faktorov ovplyvňujúcich ich početnosť a prosperitu druhov, taktiež na zlepšenie ich biotopov a zachovanie alebo posilnenie miest ich výskytu či rozmnožovania. V ÚEV Veľká Fatra sú to druhy * fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), skokan hnedý (*Rana temporaria*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), * vlk dravý (*Canis lupus*), rys ostrovid (*Lynx lynx*).

Hodnotenie stavu biotopov a druhov v ÚEV Veľká Fatra, resp. v rámci projektového územia a cieľ a prioritá sú uvedené v tabuľke 3:

Tab. 3: Hodnotenie stavu biotopov a druhov európskeho významu v SKUEV0283 Veľká Fatra a cieľ

Biotop/Druh	Stav biotopu/ druhu v ÚEV	Stav biotopu / druhu v projektovom území	Cieľ ochrany v projektovom území	Priorita
9110 Kyslomilné bukové lesy	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
9130 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
9140 Javorovo-bukové horské lesy	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
9150 Vápnomilné bukové lesy	A	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
* 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
9410 Horské smrekové lesy	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
* 7220 Penovcové prameniská	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
7230 Slatiny s vysokým obsahom báz	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
6170 Alpínske a subalpínske vápnomilné travinno-bylinné porasty	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
6190 Suché a dealpínske travinno-bylinné porasty	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká

* 6210 Suchomilné travinno-bylinné a krovinové porasty na vápnitom substráte s významným výskytom druhov čeľade <i>Orchidaceae</i>	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
* 6230 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
6430 Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpínskeho stupňa	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
6520 Horské kosné lúky	A	A	udržanie stavu A	vysoká
8120 Karbonátové sutiny v montánnom až alpínskom stupni	B	B	zlepšenie stavu na stav A	vysoká
8210 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou	A	A	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
4068 <i>Adenophora liliifolia</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
* 1087 <i>Rosalia alpina</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1193 <i>Bombina variegata</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1213 <i>Rana temporaria</i>	B	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
2001 <i>Triturus montandoni</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1308 <i>Barbastella barbastellus</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
* 1352 <i>Canis lupus</i>	B	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká
1361 <i>Lynx lynx</i>	C	C	zlepšenie stavu na stav B	vysoká

Stav biotopu/druhu: **A** – priaznivý - výborný, **B** – priaznivý – dobrý, **C** – nepriaznivý – narušený, **D** – nepriaznivý - nevyhovujúci

Zvonovec ľaliolistý (*Adenophora liliifolia*) – vyskytuje sa v svetlých lesoch a krovinách, lemových spoločenstvách prípadne na okrajoch lúčnych spoločenstiev. Veľkosť populácií druhu aj ich počet sa na Slovensku postupne mierne znižuje. Cieľom ochrany v ÚEV Veľká Fatra je zvýšiť početnosť nad 50 jedincov.

* Fuzáč alpský (*Rosalia alpina*) – miestami sa vyskytuje hojne na vhodných biotopoch. Tento podhorský až horský druh má optimum výskytu v nadmorských výškach 600 – 1000 m, hlavne na teplých južných stráňach s prítomnosťou mŕtveho, vysychajúceho a suchého dreva, najmä buka (*Fagus*) a hrabu (*Carpinus*). Početnosť v projektovom území nie je známa vzhľadom na rozlohu územia. Na mnohých miestach boli v minulosti vysádzané stanovištne nepôvodné smrekové porasty, populácia je v týchto lokalitách v zlom stave. Druhu pomôže ponechávanie vhodných stromov na dožitie, neodstraňovanie vývrátov a zlomov kľúčových drevín.

Kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) – využíva na rozmnožovanie malé, prehriate periodické mláky, často na lesných cestách alebo v ich okolí, v depresiách dočasne naplnených vodou, v priekopách a jamách. Nakoľko ide o periodicky vznikajúce a zanikajúce lokality, jej hodnotenie pre územie je ťažké, no vzhľadom na vysychanie lokalít jej početnosť kolíše v závislosti na vhodných miestach rozmnožovania. Rádovo ide o tisíce jedincov po celom ÚEV, početnosť v projektovom území nie je známa, ale trend je aktuálne negatívny.

Skokan hnedý (*Rana temporaria*) – rovnako ako predchádzajúci druh na rozmnožovanie využíva periodické mláky, okolie lesných potokov a mokradí, nie je náročný na teplotu vody ako predchádzajúci druh a osídľuje i chladnejšie a zatienennejšie lokality. Početnosť v NP Veľká Fatra nie je známa, rádovo v tisíckach jedincov. V projektovom území sa druh nachádza na vhodných lokalitách v okolí vodných tokov, je však potreba vytvorenia ďalších vhodných miest na jeho rozmnožovanie, ktorý je dôležitou súčasťou potravných vzťahov v území.

Uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*) – typický lesný druh netopiera, obýva predovšetkým pásno bučín. Z letného obdobia absentujú údaje o úkrytoch, no pravdepodobne využíva úkryty v dutinách stromov a pod kôrou. V Národnom parku Veľká Fatra evidujeme pravidelný výskyt najmä na zimoviskách, v projekte území početnosť kolíše v závislosti na vhodných stanovištných podmienkach od nulovej v nepôvodných smerových monokultúrach a mladých porastoch až po pravidelný výskyt na pestrých biotopoch s dostatkom stromových dutín.

Mlok karpatský (*Triturus montandoni*) – najmenej početný z uvedených obojživelníkov, početnosť v projektovom území nie je známa. V poslednej dekáde je vysychanie mokradí vážnym ohrozením druhu.

* Vlk dravý (*Canis lupus*) – druh prítomný v projektovom území, v súčasnosti po celoročnom zákaze lovu jeho početnosť stúpa. Evidujeme niekoľko samostatných vlčích rodín, ktorých početnosť kolíše v závislosti na natalite a mortalite. V rámci projektového územia je prítomnosť vlka kľúčová pre prirodzené zmladzovanie porastov a podporu pôvodného druhového spektra drevín, nakoľko poškodzovanie vysokou zverou pre ich dlhodobu vysokú početnosť v území je enormné. Je potrebné vylúčiť negatívne faktory vplývajúce na druh.

Rys ostrovid (*Lynx lynx*) – druh napriek opakovaným sčítaniam v území stále málo známy. Dynamika populácie je vysoká a opakované sčítania jedincov nezachytávajú rovnaké jedince. Nie je známe či sa tak deje kvôli pytliactvu, prirodzenej mortalite, migrácii alebo z iných dôvodov. Systematické stále sledovanie druhu pomocou fotopascí pomôže zachytiť a katalogizovať jedince rysa, ktoré sa dajú jednoznačne identifikovať pomocou jedinečného vzoru na srsti. Okrem samotného hodnotenia veľkosti populácie môžu napomôcť odhaľovaniu pytliactva ako podklad pre orgány činné v trestných konaniach.

SKCHVU033 Veľká Fatra

Cieľom ochrany v CHVÚ Veľká Fatra je zabezpečenie prežitia a rozmnožovania druhov vtákov európskeho významu a zachovanie ich biotopov. Táto dokumentácia sa zameriava iba na vybrané druhy, ktorých výskyt je možné v projektovom území (alebo v jeho bezprostrednom okolí) s vysokou pravdepodobnosťou predpokladať, resp. je v ňom potvrdený a je potrebné vykonať opatrenia na zlepšenie stavu ich populácií, biotopov ktoré využívajú prípadne je potrebné zamerať sa na identifikovanie a elimináciu faktorov negatívne ovplyvňujúcich ich prosperitu. Predmetom ochrany v CHVÚ Veľká Fatra je 6 druhov vtákov európskeho významu, z toho 3 druhy dŕažov - tesár čierny (*Dryocopus martius*), dŕaž bieločrptý (*Dendrocopos leucotos*), dúbniak trojprstý (*Picoides tridactylus*), jeden druh sovy – pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), 2 druhy kurovitých vtákov - hlucháň hôrny (*Tetrao urogallus*) a tetrao hoľniak (*Lyrurus tetrix*), ako aj žltouchvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*).

Hodnotenie stavu vtákov vychádza z údajov, ktoré boli pripravené pre správu podľa čl. 12 smernice o vtácoch za r. 2013-2018, ktorú Slovenská republika predložila v r. 2019 EK. Táto správa neobsahuje hodnotenie stavu druhov vtáctva. Pre účely Prioritného akčného rámca financovania Natury 2000 v Slovenskej republike pre EÚ programové obdobie 2021-2027 (PAF) bol priaznivý stav (FV) pridelený všetkým druhom, ktorých dlhodobé i krátkodobé trendy populácie a areálu

sú stabilné alebo stúpajúce. Najhorší, teda zlý stav (U2) bol pridelený druhom, ktorých minimálne jeden z uvedených krátkodobých alebo dlhodobých trendov populácie alebo areálu klesol priemerne o viac ako 25 %. Všetky ostatné druhy boli vyhodnotené v stave nevyhovujúcom (U1).

Prehľad hodnotenia 235 druhov chránených smernicou o vtákoch (ktoré sú predmetom správy pre EK), ako aj ciele na zlepšenie alebo zachovanie súčasného stavu, vychádzal z tejto škály EK:

FV- priaznivý stav (biotopu/druhu)
U1- nepriaznivý stav (biotopu/druhu) – nevyhovujúci (U1)
U2- nepriaznivý stav (biotopu/druhu) – zlý
XX – neznámy stav (biotopu/druhu)

V tabuľke 4 a v tabuľke 5 je uvedený stav len tých druhov vtáctva, ktoré sú prioritou pre vykonanie opatrení na zlepšenie podmienok v projektovom území v rámci CHVÚ Veľká Fatra, pričom ide o parcely, ktoré Správa NP Veľká Fatra delimitovala od subjektu Lesy SR, š. p. v roku 2022. V tabuľke 4 je hodnotenie na úrovni Slovenska, v tabuľke 5 je hodnotenie v rámci CHVÚ Veľká Fatra, resp. projektového územia.

Tab. 4: Prehľad druhov európskeho významu, pre ktoré je v projektovom území v rámci CHVÚ Veľká Fatra prioritou vykonanie opatrení na zlepšenie podmienok (v tabuľke uvádzame aj hodnotenia stavu a cieľa v rámci Slovenska)

Názov druhu	Sezóna B- hniezdna W-zimná	Vyhodnotenie stavu 2013 a 2019		Cieľ/manažment	Priorita
<i>Dendrocopos leucotos</i>	B	FV	U1	OM	vysoká
<i>Picoides tridactylus</i>	B	FV	U1	OM	vysoká
<i>Dryocopus martius</i>	B	FV	FV	OM	vysoká
<i>Aegolius funereus</i>	B	FV	FV	OM	vysoká
<i>Tetrao urogallus</i>	B	U1	U2	OM	vysoká
<i>Lyrurus tetrix</i>	B	U1	U2	OM	vysoká
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	B	U1	U2	OM	vysoká

Tab. 5: Hodnotenie stavu druhov vtáctva v SKCHVU033 Veľká Fatra a cieľ ochrany

Druh	Stav druhu v CHVÚ	Stav druhu v projektovom územia	Cieľ ochrany v projektovom území	Priorita
<i>Dendrocopos leucotos</i>	B	B	Zlepšenie stavu na stav A	vysoká
<i>Picoides tridactylus</i>	A	B	Zlepšenie stavu na stav A	vysoká
<i>Dryocopus martius</i>	B	B	Zlepšenie stavu na stav A	vysoká
<i>Aegolius funereus</i>	B	B	Zlepšenie stavu na stav A	vysoká
<i>Tetrao urogallus</i>	C	C	Zlepšenie stavu na stav B	vysoká
<i>Lyrurus tetrix</i>	B	C	Zlepšenie stavu na stav B	vysoká
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	C	C	Zlepšenie stavu na stav B	vysoká

Početnosť a stav populácií d'atľovcov (*Dendrocopos leucotos*, *Dryocopus martius*, *Picoides tridactylus*) v projektovom území je závislá od stavu biotopov, množstva vhodných stromov hlavnej etáže na budovanie hniezdisk a aj od množstva dostupnej potravy závislej od

množstva hrubého mŕtveho dreva (ležiaceho alebo stojaceho). V starých lesoch bez zásahov alebo s ponechaním dostatočného množstva mŕtveho dreva sú populácie v priaznivom stave. V miestach spracovanej kalamity, prípadne rovnovekých mladín je ich stav zlý. Podobné podmienky sú základným predpokladom výskytu pôtika kapcavého (*Aegolius funereus*). Na lokalitách bez vhodných stromových dutín je možné jeho početnosť pozitívne ovplyvniť vyvesením vhodných hniezdnych búdok.

Hlucháň hôrny (*Tetrao urogallus*) je ikonickým dáždňíkovým druhom s potrebou dostatočne veľkého a kvalitného biotopu poskytujúceho priestor a potravu. V projektovom území spĺňa jeho nároky časť porastov v súčasných prírodných rezerváciách alebo v blízkosti hrebeňa Veľkej Fatry. Na mnohých miestach bol jeho biotop výrazne negatívne pozmenený ťažbou dreva, spracovaním kalamít a pestovaním druhovo chudobných prehustených porastov, slabo štruktúrovaných, neposkytujúcich základné podmienky pre výskyt druhu.

Tetrov hoľniak (*Lyrurus tetrix*) vyžaduje podobne ako predchádzajúci druh kvalitné a pestré biotopy bez zásahu a bez používania pesticídov, avšak na styku s hôľnou časťou územia. Sledovanie stavu populácie druhu, jeho dynamiky a ohrozenia je kľúčové pre nastavenie manažmentu aj v iných častiach CHVÚ Veľká Fatra.

Žltouchvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*) je hniezdičom lesných plôch s dostatkom potravy (hmyz) a vhodných miest pre hniezdenie. Stromové dutiny a zlomy poskytujú práve takýto priestor pre hniezdenie druhu. Na lokalitách s nevhodnou štruktúrou (mladé porasty, holiny po ťažbe či kalamitách) je vyvesenie vhodných hniezdnych búdok vhodnou formou podpory druhu. V projektovom území je stav druhu zlý na miestach po ťažbách a spracovaní kalamít.

Jedným zo základných predpokladov prosperity druhov je vylúčenie používania pesticídov v projektovom území.

4. Problémy v projektovom území

Problémom pre mnohé lesné druhy v projektovom území bolo v minulosti zvyšovanie antropogénneho tlaku vplyvom narastajúcich aktivít v území, strata lesných biotopov vplyvom spracovávanía kalamít spôsobených vetrom alebo podkôrnym hmyzom a v posledných rokoch úbytok starších lesných porastov s vhodnou štruktúrou a dostatkom starých stromov, hrubého mŕtveho dreva, stromov s vysokou biologickou hodnotou (dutinových stromov, stromov výrazne starších, ponechaných na dožitie), prípadne nevhodná štruktúra mladších porastov a ich drevinového zloženia. Pri plánovanej obnove realizovanej klasickými postupmi sú staršie porasty postupne nahrádzané mladými rovnovekými a relatívne rovnorodými porastami, v ktorých absentujú staré stromy a v minulosti bol výrazne preferovaný smrek na úkor pôvodného drevinového zloženia vrátane pionierskych drevín.

Problémom poslednej dekády je aj vysychanie krajiny v dôsledku meniacej sa klímy a nárastom extrémnych udalostí, ako sú privalové zrážky striedajúce dlhé periódy bez zrážok, menšia snehová pokrývka a nerovnomerné rozdelenie zrážok v priebehu roka, zrýchlený odtok vody z územia vybudovanou lesnou dopravnou sieťou, nedostatkom rozkladajúceho sa dreva spomaľujúceho a zachytávajúceho časť odtekajúcej vody. Problémom začínajú byť aj požiare, na ktorých rastúci počet sa budeme musieť pripraviť aj v budúcnosti.

Obojživelníky v území a stav ich populácií závisí na množstve a kvalite vhodných biotopov pre ich rozmnožovanie. Často využívajú ako liahniská v čase rozmnožovania reprodukčné lokality vzniknuté v „koľajach“ na lesných cestách, zväžniciach a lesných skladoch, teda umelo vzniknutých periodických mlákach, ktoré vznikli v minulosti ako dôsledok pohybu dopravných mechanizmov počas ťažby, sústreďovania a odvozu drevnej hmoty. Na týchto lokalitách dochádza počas lesnej prevádzky, alebo prejazdu motorových vozidiel k úhynu dospelých, ale najmä nakladených vajčiek a žubrienok v týchto ekologických pasciach. Taktiež dochádza k postupnému zarasteniu liahnisk vegetáciou, k zazemňovaniu, či eutrofizácii, alebo vysušovaniu liahnisk vplyvom dlhodobého deficitu zrážok a tak k zníženiu výmery biotopu druhu. Na zlepšenie stavu populácie kunky žltobruchej, skokana hnedého a mloka karpatského je preto potrebné vytvoriť adekvátne náhradné biotopy, alebo obnovovať pôvodné nedávno zaniknuté liahniská ich prehĺbením. Je potrebné priebežné sledovanie stavu reprodukčných lokalít obojživelníkov a vzniku nových ekologických pascí pre obojživelníky. V doline Blatné (Ľubochnianska dolina) je hradené jazero, ktoré predstavovalo najrozsiahlejšiu lokalitu pre obojživelníky vo Veľkej Fatre. V súčasnosti je z veľkej časti zasedimentované a voda si našla v sutinách vlastnú cestu, takže priestor jazera je zarastený vegetáciou a v prevažnej časti roka nevhodný pre výskyt obojživelníkov, čo sa odráža aj na ich početnosti.

Na príklade rýsa ostrovida, ktorý ako jediný spomedzi veľkých šeliem je jednoznačne identifikovateľný, môžeme vidieť veľký pohyb a dynamiku v populácii. Po opakovaných monitoringoch s pomocou fotopascí sme zistili, že opakovane zachytávame minimum jedincov zaznamenaných v území z predchádzajúcich sčítaní. Kontinuálne sledovanie výskytu rýsa a jeho identifikácie pomocou fotopascí nám pomôže zhodnotiť veľkosť a životaschopnosť populácie a v porovnávaní údajov so susednými územiami tiež umožní vyhodnotiť podiel migrácie na úbytku zdokumentovaných jedincov. Ak sa chýbajúce jedince nezachytia v okolitých orografických celkoch, bude potrebné uvažovať o opatreniach na elimináciu pytlíctva, alebo vyhodnotení iných faktorov vplývajúcich na populáciu.

Netopiere patria v území ÚEV Veľká Fatra k najmenej prebádaným skupinám živočíchov. Výskytové údaje sú prevažne zo zimného obdobia z kontroly zimovísk vo vybraných jaskyniach. Absentujú údaje o výskyte konkrétnych materských kolónií a výskytové údaje o lesných druhoch, ktoré celoročne využívajú stromové dutiny ako reprodukčné a aj zimné úkryty. Uchaňa čierna je typickým lesným druhom netopiera. V lokalitách zisteného výskytu je možné následne v oblasti starostlivosti podporiť ochranu druhu zakladaním/prečisťovaním existujúcich malých vodných plôch min. 1 m², resp. prehrádzky na potokoch v lesných porastoch ako vhodných miest pre zhromažďovanie hmyzu ako lovných biotopov a teda potravnej bázy pre netopiere, či ako napájadlá.

Hlucháň hôrny (*Tetrao urogallus*) ako je už spomínané vyššie v texte je závislý na stave svojho biotopu. Staré horské lesy s čučoriedkou s vhodnou štruktúrou a rozlohou sú základnou podmienkou jeho prežívania rovnako ako prepojenosť území, kde žije. Okrem toho je potrebné v lokalitách jeho výskytu sledovať aj vplyv ďalších faktorov ako je vyrušovanie, turistické aktivity a ich vplyv na prosperitu druhu, nelegálne vstupy do území vytvorených na jeho ochranu, prípadné pytlíctvo, používanie zábavnej pyrotechniky v okolí horských chát a zariadení turizmu, no i výskyt prirodzených predátorov a ďalších faktorov, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť jeho populáciu. Ochranou biotopov vhodných pre hlucháňa sa vytvorí priestor aj pre mnohé ďalšie druhy.

Prehľad ohrození pre jednotlivé druhy a ich biotopy je uvedený v tabuľkovom prehľade.

Tab. č. 6: Tabuľkový prehľad vplyvov a ohrození vybraných druhov a biotopov európskeho významu v projektovom území

*** *Rosalia alpina***

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02	Manažment lesa	
B02.02	Holorub	164
B 02.03	Odstránenie porastu	165
B04	Používanie pesticídov, hormónov a chemikálií v lesníctve	
B07	Lesnícke aktivity nešpecifikované vyššie	190
E02.02	sklady	412
F03.02	Odchyt, odstránenie fauny (suchozemskej)	240
J03	Iné zmeny ekosystému	
L09	Prírodný požiar	948

Bombina variegata

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
D01	Dopravné siete	500
G01.03	motorizované zariadenia	623
G01.03.01	pravidelné motorizované riadenie	
J02.01	zazemňovanie, rekultivácie a vysušovanie, všeobecne	800
J02.03	budovanie kanálov	830
K01	Abiotické (pomalé) prírodné procesy	
K01.03	vysušovanie	920
M01.02	Suchá a nedostatok zrážok	
J03	Iné zmeny ekosystému	

Rana temporaria

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
D01	Dopravné siete	500
G01.03	motorizované zariadenia	623
G01.03.01	pravidelné motorizované riadenie	
J02.01	zazemňovanie, rekultivácie a vysušovanie, všeobecne	800
J02.03	budovanie kanálov	830
K01	Abiotické (pomalé) prírodné procesy	
K01.03	vysušovanie	920
M01.02	Suchá a nedostatok zrážok	
J03	Iné zmeny ekosystému	

Triturus montandoni

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
D01	Dopravné siete	500
G01.03	motorizované zariadenia	623
G01.03.01	pravidelné motorizované riadenie	
J02.01	zazemňovanie, rekultivácie a vysušovanie, všeobecne	800
J02.03	budovanie kanálov	830

K01	Abiotické (pomalé) prírodné procesy	
K01.03	vysušovanie	920
M01.02	Suchá a nedostatok zrážok	
J03	Iné zmeny ekosystému	

Barbastella barbastellus

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02	Manažment lesa	
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
B04	Používanie pesticídov, hormónov a chemikálií v lesníctve	
D01	dopravné siete	500
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400
E04	Stavby a budovy v krajine	
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	
G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	
G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
K01.03	vysušovanie	920
L09	Prírodný požiar	948

*** *Canis lupus***

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
D01	dopravné siete	500
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400
F03.02.03	kladenie pascí, otrávených návnad, pytliactvo	243
F05.04	pytliactvo	
G01	Outdoorové, športové a rekreačné aktivity	620
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	
G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	
G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
J03.02.01	znižovanie možnosti migrácie / migračné bariéry	
L09	Prírodný požiar	948

Lynx lynx

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
D01	dopravné siete	500
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400
F03.02.03	kladenie pascí, otrávených návnad, pytliactvo	243
F05.04	pytliactvo	
G01	Outdoorové, športové a rekreačné aktivity	620
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	
G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	

G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
J03.02.01	znižovanie možnosti migrácie / migračné bariéry	
L09	Prírodný požiar	948

Dendrocopos leucotos

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02	Manažment lesa	
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
D01	dopravné siete	500
D01.01	Chodníky, poľné cesty, cyklotrasy	501
D02	Úžitkové vedenia	510
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400
E04	Stavby a budovy v krajine	
G01	Outdoorové, športové a rekreačné aktivity	620
G02.10	iné športové / rekreačné zariadenia	609
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	
G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	
G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
L09	Prírodný požiar	948

Picoides tridactylus

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02	Manažment lesa	
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
D01	dopravné siete	500
D01.01	Chodníky, poľné cesty, cyklotrasy	501
D02	Úžitkové vedenia	510
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400
E04	Stavby a budovy v krajine	
G01	Outdoorové, športové a rekreačné aktivity	620
G02.10	iné športové / rekreačné zariadenia	609
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	
G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	
G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
L09	Prírodný požiar	948

Dryocopus martius

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02	Manažment lesa	
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
D01	dopravné siete	500
D01.01	Chodníky, poľné cesty, cyklotrasy	501
D02	Úžitkové vedenia	510
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400

E04	Stavby a budovy v krajine	
G01	Outdoorové, športové a rekreačné aktivity	620
G02.10	iné športové / rekreačné zariadenia	609
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	
G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	
G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
L09	Prírodný požiar	948

Aegolius funereus

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02	Manažment lesa	
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
D01	dopravné siete	500
D01.01	Chodníky, poľné cesty, cyklotrasy	501
D02	Úžitkové vedenia	510
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400
E04	Stavby a budovy v krajine	
G01	Outdoorové, športové a rekreačné aktivity	620
G02.10	iné športové / rekreačné zariadenia	609
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	
G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	
G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
L09	Prírodný požiar	948

Tetrao urogallus

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02	Manažment lesa	
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
B04	používanie pesticídov, hormónov a chemikálií v lesníctve	
D01	dopravné siete	500
D01.01	Chodníky, poľné cesty, cyklotrasy	501
D02	Úžitkové vedenia	510
D02.01	elektrické a telefónne vedenie	511
D06	iné spôsoby dopravy	509, 590
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400
E04	Stavby a budovy v krajine	
F03.02.04	Kontrola predátormi	
F05.04	pytliactvo	
G01	Outdoorové, športové a rekreačné aktivity	620
G01.02	Pešia turistika, jazdectvo, bezmotorové zariadenia	622
G1.03	Motorizované zariadenia	623
G01.05	lietanie, paragliding, lietanie balónov	625
G02.10	iné športové / rekreačné zariadenia	609
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	

G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	
G01.06	Lyžovanie, skialpinizmus	
G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
L09	Prírodný požiar	948

Lyrurus tetrix

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
A02	Zmena v spôsoboch obhospodarovania	101
A04.03	Opustenie pasenia, nedostatočné pasenie	414
A04.01	Intenzívne pasenie	
D01	dopravné siete	500
D01.01	chodníky, poľné cesty, cyklotrasy	501
F05.04	pytliactvo	
G01.02	pešia turistika, jazdectvo a bezmotorové zariadenia	622
B02	Manažment lesa	
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
B04	používanie pesticídov, hormónov a chemikálií v lesníctve	
D02	Úžitkové vedenia	510
D02.01	elektrické a telefónne vedenie	511
D06	iné spôsoby dopravy	509, 590
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400
E04	Stavby a budovy v krajine	
F03.02.04	Kontrola predátori	
G01	Outdoorové, športové a rekreačné aktivity	620
G01.02	Pešia turistika, jazdectvo, bezmotorové zariadenia	622
G1.03	Motorizované zariadenia	623
G01.05	lietanie, paragliding, lietanie balónov	625
G02.10	iné športové / rekreačné zariadenia	609
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	
G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	
G01.06	Lyžovanie, skialpinizmus	
G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
L09	Prírodný požiar	948

Phoenicurus phoenicurus

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia	Pôvodný kód
B02	Manažment lesa	
B02.02	holorub	164
B02.03	odstránenie porastu	165
D01	dopravné siete	500
D01.01	Chodníky, poľné cesty, cyklotrasy	501
D02	Úžitkové vedenia	510
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	400
E04	Stavby a budovy v krajine	
G01	Outdoorové, športové a rekreačné aktivity	620
G02.10	iné športové / rekreačné zariadenia	609
G01.03.01	Pravidelné motorizované riadenie	

G01.03.02	Off – road motorizované riadenie	
G02	Športové a rekreačné štruktúry	600
L09	Prírodný požiar	948

Lesné biotopy

Kód vplyvu / ohrozenia	Popis vplyvu / ohrozenia
A02	Zmena v spôsoboch obhospodarovania
B01	Výsadba stromov
B01.02	Výsadba stromov – nepôvodné druhy
B02	Manažment lesa
B02.01	Výsadba po rube
B02.03	Odstránenie porastu
B02.04	Odstránenie sušiny
B02.05	Neintenzívna produkcia dreva (ponechávanie starého/mŕtveho dreva)
B04	Používanie pesticídov, hormónov a chemikálií v lese
D01.01	Chodníky, poľné cesty, cyklotrasy
E06.02	Rekonštrukcia, obnova budov
F03.01	Poľovníctvo
F03.01.01	Škody spôsobené poľovnou zverou
J01	Požiar a potlačenie požiaru
K01.01	Erózia

Biotopy

Kód vplyvu/ohrozenia	Popis vplyvu/ohrozenia
I01	druhovú inváziu

Adenophora liliifolia

Kód vplyvu/ohrozenia	Popis vplyvu/ohrozenia
K02.01	sukcesia
K04	medzidruhovú vzťahy (flóra)

5. Navrhované riešenia

Zachovanie, resp. zlepšenie stavu druhov európskeho významu a druhov vtákov bude zabezpečené predovšetkým zlepšením stavu ich biotopov. Zlepšenie stavu biotopov európskeho významu bude zabezpečené najmä prostredníctvom zlepšenia druhového zloženia alebo štruktúry lesných porastov smerom k prirodzenej – diferencovanej štruktúre, využívaním citlivejších postupov ťažby a približovania dreva pri výchovnej aj obnovnej ťažbe porastov, ako aj vylúčením nevhodných praktík (napr. používanie pesticídov). Na nelesných biotopoch sa zabezpečí zlepšenie štruktúry a zachovanie druhovej diverzity biotopov pravidelným kosením, mulčovaním, pasením a odstraňovaním biomasy.

Uvedené ciele budú dosiahnuté nižšie uvedenými skupinami opatrení. Opatrenia budú realizované vlastníkom/obhospodarovateľom lesa – Správa NP Veľká Fatra. Zdrojom financovania bude Operačný program Kvalita životného prostredia (OP KŽP).

Za účelom zachovania resp. obnovenia a následného udržania priaznivého stavu biotopov navrhujeme vykonať mapovanie výskytu inváznych druhov rastlín, ktoré sú zaradené v zozname inváznych nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky a v zozname inváznych nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy EÚ a navrhnúť opatrenia na ich odstránenie alebo obmedzenie ďalšieho šírenia. V prípade zistenia bodového maloplošného výskytu ich operatívne realizovať, pri potrebe plošne rozsiahlejších alebo opakovaných zásahov ich zahrnúť do plánu činnosti na ďalšie roky.

Pre dosiahnutie cieľa ochrany zvonovca ľaliolistého (*Adenophora liliifolia*) navrhujeme vykonať mapovanie, ktorým budú aktualizované údaje o výskyte a zistený stav biotopov na mikrolokalitách, v ktorých sa vyskytuje. Ak bude na základe zisteného stavu vyhodnotený, že je potrebné vykonať opatrenia na zachovanie alebo zlepšenie stavu, aby nedošlo k degradácii, prípadne až zániku predmetu ochrany, spracovať ich návrh a realizáciu zahrnúť do plánu činnosti na ďalšie roky.

6. Navrhované opatrenia

Opatrenie č. 1: Obnova porastov – prirodzené drevinové zloženie

Obnova lesných porastov bude zameraná na dosiahnutie prirodzeného drevinového zloženia. Dôraz bude kladený na prirodzenú obnovu, v prípade potreby budú umelou obnovou vnášané a dopĺňané cieľové dreviny chýbajúce, alebo deficitne zastúpené v prirodzenom zmladení. Podporené bude aj ponechávanie stanovištne prirodzených pionierskych drevín, príp. využitie obnovy cez tzv. prípravný les. Nedôjde k úmyselnej obnove a ani k inej podpore stanovištne nepôvodných drevín.

V odôvodnených prípadoch možno pre zabezpečenie vyššej úspešnosti prirodzeného zmladenia využiť aj pomeštné zraňovanie pôdy na náhodne rozmiestnených plôškach.

Na ťažko zalesniteľných a zaburinených plochách sa môže realizovať výsev prípravných drevín.

V prípade zvýšeného ohrozenia prirodzenej alebo umelej obnovy zverou a burinou bude využitá ochrana aplikáciou prípravkov založených na báze prírodných alebo prirodzene rozložiteľných materiálov, alebo schválených repelentov. V odôvodnených prípadoch aj ochrana proti zveri schválenými repelentmi.

Vykonanie celoročne, ochrana proti zveri v jesennom období.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č.2: Jemnejšie spôsoby obnovy

Obnova lesných porastov bude realizovaná s cieľom postupného dosiahnutia stabilného viacvrstvového lesa spĺňajúceho charakteristiky trvalo-viacetážových porastov alebo lesa s výberkovou štruktúrou (v prípade už vhodne štruktúrovaných porastov s cieľom udržania, príp. zlepšenia štruktúry). Spôsob realizácie obnovy bude založený najmä na princípoch prírody blízkeho obhospodarovania lesa, so zvýšeným dôrazom na prácu s jednotlivými stromami alebo skupinami stromov a s ešte sprísnenými kritériami na maximálne veľkosti obnovných prvkov, príp. so zohľadnením ďalších požiadaviek ochrany prírody a pri dodržaní minimálne nasledovných kritérií:

Pri porastoch v tzv. traktorových terénoch: vykonávanie podrastového hospodárskeho spôsobu s veľkosťou prvku maximálne 0,2 ha; v prípade dominancie tienných drevín prioritne jednotlivým alebo

hlúčikovým výberom stromov; pri účelovom hospodárskom spôsobe všade tam, kde to podmienky neznemožňujú, obnoviť aspoň na časti plochy formou jednotlivého max. hlúčikového výberu.

Pri porastoch v tzv. lanovkových terénoch: vykonávanie podrastového hospodárskeho spôsobu max. na 1 výšku porastu s veľkosťou prvků do 0,5 ha v prípade dorubu. Prvé fázy obnovy môžu byť realizované na väčších výmerách, no musia spĺňať aspoň limity prírody blízkeho obhospodarovania lesa. Ak to prevádzkové alebo prírodné podmienky umožňujú tak aj tu uplatňovať prioritne jednotlivý až skupinový výber alebo uprednostnenie účelového hospodárskeho spôsobu s obdobnými cieľmi. V odôvodnených prípadoch, kedy je to skutočne potrebné pre zlepšenie stavu biotopov bude možné využiť aj väčšie obnovné prvky, avšak iba za dodržania všetkých postupov prírody blízkeho obhospodarovania lesa a príp. ďalších podmienok ochrany prírody.

Ťažba a sústreďovanie vyťaženej drevnej hmoty:

Ťažba bude realizovaná prednostne v zimnom období (ak to podmienky alebo iné záujmy ochrany prírody umožňujú) čo najšetrnejším spôsobom, ktorý je možný dosiahnuť pri daných terénnych podmienkach a dostupných technológiách. Pri vykonávaní ťažby budú aplikované čo najjemnejšie dosiahnuteľné spôsoby jej vykonávania (dôraz na smerovú stínku), s aplikáciou primeraných preventívnych opatrení na minimalizáciu škôd na ostávajúcom poraste (smerové kladky, preventívna ochrana stromov a pod.) s dôrazom na ochranu stromov ponechaných na dožitie. Dôraz bude kladený na realizáciu dostupných a primeraných opatrení na minimalizáciu vzniku erózie a/alebo nadmerného zhutňovania pôdy pohybom ťažkých mechanizmov v poraste. Zminimalizovať približovacie vzdialenosti traktormi a obmedziť sústreďovanie dreva po lesných cestách traktormi na nevyhnutne nutnú vzdialenosť.

Ak to podmienky umožnia, je využité približovanie koňom, železným koňom alebo aspoň kombináciu približovania koňmi a inou technológiou.

Opatrenie pomôže zlepšiť biotop všetkých dotknutých druhov európskeho významu a druhov vtákov európskeho významu – * *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Triturus montandoni*, *Rarbastella barbastellus*, * *Canis lupus*, *Lynx lynx*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopos leucotos*, *Picoide stridactylus*, *Aegolius funereus*, *Tetrao urogallus*, *Lyrurus tetrax*, *Phoenicurus phoenicurus*.

Vykonanie celoročne, prednostne v zimnom období.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č.3: Ponechanie stromov na dožitie

Pri obnove bude na dožitie ponechané určité množstvo živých stojacich stromov. Stromy na dožitie budú ponechávané jednotlivo alebo v skupinách a ako ucelené časti porastu. Budú to stromy hornej etáže, ktorých rozmery (výška, $d_{1/3}$) dosahujú minimálne rozmery stredného kmeňa konkrétnej dreviny v obnovovanej JPRL v príslušnej etáži, s preferenciou ponechávania viacerých druhov drevín podľa prirodzeného drevinového zloženia. Prioritne budú ponechané vzácne stromy, významné biotopové a hniezdne stromy. V prípade výskytu cennejších druhov alebo jedincov v nižších etážach je možné tieto ponechať aj v nižších etážach (s primerane aplikovanými kritériami výberu).

Stromy na dožitie budú ponechané na celej ploche, pričom na obnovovanej ploche v počte spravidla minimálne 10 stromov/ha obnovovanej plochy.

Stromy na dožitie je možné ponechať jednotlivo až v skupinách za účelom posilnenia alebo zlepšenia druhovej ochrany. Napr. lokality s druhmi rodu *Orchidea* naviazané na lesný ekosystém, kde je potrebné zachovať dospelé stromy s cieľom zachovania a zlepšenia klimatických pomerov, mykorízy, lokality s výskytom chránených húb, rias a pod.

Vykonanie celoročne.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č. 4: Ponechávanie hrubého mŕtveho dreva

V porastoch bude ponechaná časť hrubého mŕtveho dreva na prirodzený rozklad. Ponechávajú sa stojace aj ležiace kmene. Ak to podmienky umožňujú, ponechávané kmene nebudú prepiľované. Hmotu je možné ponechať jednotlivo až v skupinách za účelom posilnenia alebo zlepšenia druhovej ochrany, napr. druhy (huby, riasy) naviazané na rozkladajúce sa drevo. Takéto mŕtve drevo bude evidované.

Vykonanie celoročne.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č. 5: Výchova mladých lesných porastov

V rámci výchovných zásahov bude selekcia stromov a intenzita zásahu podriadená cieľu zabezpečenia čo najlepšej zhody drevinového zloženia porastu s prirodzeným drevinovým zložením na lokalite, vrátane zastúpenia pionierskych drevín. Zásahy budú preto zamerané na prednostné odstraňovanie stanovištne neprirodzených druhov a podporu deficitne zastúpených prirodzených drevín.

V prípade zvýšeného rizika poškodenia zverou bude v rámci vykonania výchovného zásahu použitá aj individuálna ochrana takýchto stromov pred lúpaním, založená na báze prírodných a/alebo prirodzene (biologicky) rozložiteľných materiálov (napr. obväzovanie haluzinou a pod.).

Vykonanie celoročne.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č. 6: Premena drevinového zloženia – predsadby/predsejby a podsadby/podsejby

V lesných porastoch s výrazne zmeneným drevinovým zložením bude začatá premena drevinového zloženia pomocou prirodzeného zmladenia a predsadby/predsejby alebo podsadby/podsejby stanovištne prirodzenými drevinami.

Predsadby/predsejby a podsadby/podsejby budú podporované prioritne na malých plôškach (hlúčiky).

V prípade potreby bude aplikovaná aj ochrana proti burine a zveri.

Vykonanie celoročne, ochrana proti zveri v jesennom období.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č. 7: Zmena štruktúry porastov v hlucháních lokalitách

Opatrením dôjde k zmene štruktúry mladých lesných porastov nad rámec zásahov plánovaných v platnom PSL, a to v lokalitách hlucháňa hôrneho identifikovaných v platnom programe záchrany hlucháňa hôrneho a v súlade s princípmi uvedenými v tomto programe záchrany.

Pre sprístupňovanie porastov za účelom realizácie výchovných zásahov spĺňajúcich vyššie uvedené kritériá a obdobne aj pre približovanie koňmi alebo železným koňom či ich kombináciu s inými technológiami, primerane platí to isté ako pri opatrení č. 2.

Opatrenie zahŕňa aj návštevu lokalít a posúdenie nutnosti zásahov v nich, príprava plánu na opatrenia v nich v budúcnosti.

Opatrenie č. 8: Ponechanie na samovývoj

Týmto opatrením dôjde k ponechaniu plochy na samovývoj – tzv. bezzásahový režim (pasívny manažment).

Opatrenie č. 9: Kosenie, mulčovanie a odstránenie biomasy na TTP a ostatných pozemkoch

Opatrením dôjde k nastaveniu manažmentu trvalých trávnych porastov pasením, pokiaľ je účelné, alebo kosením. Súčasťou bude aj odstraňovanie pokosenej biomasy z ošetrovanej plochy, príp. podľa potreby a aktuálneho vývoja, aj odstraňovanie časti náletových drevín.

Opatrenie č. 10: Lesná dopravná sieť

V nevyhnutnej miere, tam, kde z objektívnych dôvodov nie je možné zabezpečiť potrebné jemné formy obhospodarovania bez nového sprístupnenia, alebo bude takéto sprístupnenie jednoznačne citlivejšie než použitie inej technológie, bude realizované aj sprístupnenie dotknutých porastov.

Inventarizáciou súčasného stavu lesnej dopravnej siete (LDS) sa zhodnotí miera sprístupnenia lesných porastov na základe zistenia dĺžky, hustoty a kvality lesných ciest, ako aj ostatných dopravných zariadení LDS, navrhnuť výstavbu, údržbu, opravu, rekonštrukciu, prevenciu, revitalizáciu, rekultiváciu, asanáciu a sanáciu s cieľom skvalitnenia stavu biotopov európskeho významu.

Cieľom tohto opatrenia je oprava lesných ciest. Opatrenia sú zamerané na čistenie a opravu odrážok, priepustov a pozdĺžneho odvodnenia lesných ciest, prípadne doplnenie priečného odvodnenia. V rámci opatrenia je nevyhnutné realizovať riadny priečny profil ciest, opravu povrchu vozovky a údržbu násypových a výkopových svahov telesa cesty. Oprava povrchu vozovky sa realizuje zarovnaním nerovností povrchu vozovky a spevnenie telesa vozovky doplnením štrku, štrkopiesku, piesku. Údržba výkopových a násypových svahov sa realizuje kosením, výrubom náletových drevín, príp. úpravou nerovností a stabilizáciou svahov. Súčasťou tohto opatrenia je údržba a rekonštrukcia stavebných objektov súvisiacich s lesnými cestami. Za opravu stavebných objektov sa považuje výmena priečných a pozdĺžnych drevených mostných podvalkov (guliače), oprava a údržba zábradlia a práce zamerané na zabezpečenie trvácnosti a zlepšenie statiky stavebných objektov.

V rámci tohto opatrenia je možné uskutočniť aj asanáciu dočasných, nevyužívaných približovacích ciest, revitalizáciu trás bývalých ciest, príp. odstránenie a revitalizáciu ciest v navrhovanej bezzásahovej zóne. Asanácia pozostáva z odstránenia telesa cesty a odvodňovacích priekop. Odstránenie telesa cesty a priekop sa vykoná narušením povrchu, vykopaním jám v určitých vzdialenostiach, pričom materiál získaný z výkopov bude umiestnený ako násyp na povrchu cesty vo forme zemného valu. Revitalizácia bývalej trasy cesty sa vykoná zalesňovaním vhodným drevinami, príp. sa uskutoční zatrávnenie a/alebo sa zrealizujú protierózne opatrenia. Opatrenie pomôže zlepšiť biotop všetkých dotknutých druhov európskeho významu a druhov vtákov európskeho významu – * *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Triturus montandoni*, *Rarbastella barbastellus*, * *Canis lupus*, *Lynx lynx*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopos leucotos*, *Picoides tridactylus*, *Aegolius funereus*, *Tetrao urogallus*, *Lyrurus tetrix*, *Phoenicurus phoenicurus*.

Realizácia jar - jeseň.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č. 11: Oprava a údržba turistických značených chodníkov (TZCH) a turistickej infraštruktúry, revitalizácia okolia TZCH

Cieľom opatrenia je v rámci opravy a údržby TZCH a turistickej infraštruktúry zlepšiť a zachovať stav biotopov a chránených druhov rastlín. Minimalizuje rušenie chránených druhov živočíchov v iných častiach, ktoré by mali byť proti tlaku všetkých záujmových skupín v území. Opatrením sa usmernia turisti do koridoru TZCH, zlepši sa vybavenosť a bezpečnosť TZCH, eliminuje sa zašľapávanie vegetácie pozdĺž TZCH a zmiernia sa pôdodestrukčné procesy na chodníkoch a v ich blízkom okolí. Opatrenie pozostáva z nasledovných činností: udržiavanie v pôvodných profiloch chodníkov, úprava povrchu (vyrovnanie povrchu, stabilizácia) a príslušného okolia (svahovanie), usmernenie turistov pomocou drevených zábran, oprava a výmena drevených mostíkov, lavičiek, odpočívadiel, prístreškov, informačných tabúl, v prípade potreby prerezanie chodníkov (spadnuté stromy, nálet drevín a pod.). Na zlepšenie stavu biotopov a druhov sa vhodne použijú opatrenia na zmiernenie pôdodestrukčných procesov v blízkosti chodníkov a na miestach, kde vplyvom neregulovanej turistiky došlo k poškodeniu až k zničeniu biotopov alebo k zníženiu pokryvnosti vegetácie formou priečného odvodnenia chodníkov, stabilizácie povrchu chodníkov a ich okolia a zamedzenia prístupu turistov a návštevníkov. Minimalizuje rušenie chránených druhov živočíchov v iných častiach, ktoré by mali byť proti tlaku všetkých záujmových skupín v území

Realizácia celoročne s dôrazom na obdobie celoročne.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č. 12: Ochrana lesa pred podkôrnym hmyzom

Dôsledné, rýchle vyhľadávanie a asanácia stromov napadnutých hlavne lykožrútom, aby sa zabránilo neriadenej rozpadu lesných ekosystémov a umožnila sa postupná prebudova na plochách s nevhodným drevinovým zložením – najmä v porastoch, kde bol v minulosti vysadený smrek na nevhodných stanovištiach na úkor stanovištne vhodných drevín. V rámci opatrenia budú na plochách kde nie je vhodné alebo možné odstraňovanie kalamitného dreva (nedostupné lokality pre techniku, porasty v A zóne po zonácii, územia so súčasným 5. stupňom ochrany a pod.) alebo v ich okolí použité ochranné opatrenia ako sú lapače, lapáky, odkôrňovanie, drážkovanie a pod. V rámci opatrenia sa bude vykonávať pravidelná kontrola porastov.

Realizácia celoročne s dôrazom na obdobie jar – jeseň.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č. 13: Ochrana pred požiarmi

V čase zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiaru je potrebné vykonávať hliadkovaciu činnosť. Potrebné je udržiavať existujúce prejazdové cesty, zväžnice a zdroje vody v stave, ktorý umožňuje bezproblémový príjazd hasičských jednotiek a ich využitie na účinný zásah. Nedostatok zrážok počas leta, letné horúčavy opakujúce sa čoraz častejšie, ako aj doterajšie skúsenosti za posledné roky ukazujú, že na problém s požiarmi sa budeme musieť seriózne pripraviť. V súčasnosti je možné na efektívne zistenie presného miesta a rozsahu požiaru využívať aj modernú techniku – drony. Je tiež potrebné obstaranie základného náradia na dohášanie požiarov, prípadne vykonanie opatrení proti ich šíreniu.

Realizácia celoročne s dôrazom na obdobie jar – jeseň.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie č. 14: Budovanie liahnísk pre obojživelníky a ich obnova, zlepšenie stavu biotopov druhov európskeho významu viazaných na vodné prostredie a obnova retenčnej schopnosti lesných biotopov európskeho významu

Zachytávanie vody v krajine v čase, keď je jej dostatok a postupné vyparovanie, vsakovanie či samotná akumulácia v menších terénnych depresiách zlepšia nielen hospodárenie s vodou, vyrovňovanie prietoku a postupné vsakovanie či vyparovanie, čo pozitívne vplýva na miestnu mikroklimu i miestnu klímu, ale zároveň spestrí ponuku vhodných miest na rozmnožovanie obojživelníkov, mnohých druhov hmyzu a umožní využívanie malých vodných bazénov mnohým ďalším druhom v území. V doline Blatné (Lubochnianska dolina) je potrebné stabilizovať hrádzu hradeného jazera Blatné tak, aby zachytávala vodu a poskytovala tak priestor pre rozmnožovanie obojživelníkov. Jazero vzniklo prirodzene závalom sutiny, v ktorom si však voda našla cestu a cez sutiny presakuje v blízkosti hradenia. Dôsledkom je skorá strata vody v priestore bývalého jazera, jeho zarastanie a výrazný pokles populácií obojživelníkov v tejto lokalite. Vzhľadom na potrebu udržania vody v krajine a jej postupné uvoľňovanie, vsakovanie bude mať stabilizácia hradenia a zastavenie priesakov okrem obnovy lokality pre obojživelníky aj pozitívny vedľajší efekt – zadržanie vody. Opatrenie prioritne zlepší stav biotopov všetkých druhov obojživelníkov – *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Triturus montandoni*. Ako vedľajší efekt bude spestrenie biotopov, vytvorenie napájadiel a spestrenie potravinovej ponuky ďalších druhov. Pre nájdenie vhodného riešenia bude potrebné zrealizovať hydrogeologický alebo inžiniersko – geologický prieskum a na základe jeho výsledkov v budúcnosti zrealizovať potrebné opatrenia.

Pre udržanie priaznivého stavu druhu kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) je potrebné eliminovať „ekologické pasce“, t. j. reprodukčné lokality na lesných cestách, zväžniciach a lesných skladoch, ktoré predstavujú umelo vznikajúce periodické mláky v dôsledku pohybu dopravných mechanizmov počas ťažby, sústreďovania a odvozu drevnej hmoty. Na týchto lokalitách dochádza počas lesnej prevádzky k úhynu jedincov druhu. Po eliminácii takýchto pascí, je potrebné vytvoriť adekvátny náhradný biotop.

Je potrebné realizovať mapovanie ekologických pascí v rámci súčasného stavu LDS a na lesných skladoch. Po detekcii týchto miest, kde je potrebné vykonať retenčné opatrenia, posúdení a zhodnotení následne stanoviť prioritizáciu a postupne realizovať údržbu, opravu, rekonštrukciu, revitalizáciu, rekultiváciu, asanáciu a sanáciu (súvisí s opatrením č. 10) daných úsekov LDS s cieľom skvalitnenia stavu biotopov európskeho významu a biotopov druhu európskeho významu kunky žltobruchej.

V prípadoch, keď situácia neumožňuje ekologické prinavrátenie cesty alebo jej časti na plnenie pôvodných funkcií lesa z dôvodu nevyhnutnosti zachovania sprístupnenia iných častí územia ich obhospodarovateľom a potreby umožniť im prejazd mechanizmov alebo vozidiel, je možné realizovať odstránenie ekologických pascí prostredníctvom nevyhnutnej údržby existujúcich lesných ciest a vybudovanie náhradných lokalít v ich blízkosti.

Po ťažbe či prebierkach a prerezávkach porastov bude potrebné v prípade uhadzovania materiálu tento uhadzovať naprieč svahu. Spomalí sa tým odtok vody aj erózia.

Realizácia jar – jeseň.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie 15: Sledovanie výskytu negatívnych javov vplývajúcich na druhy a ich biotopy

Opatrenie je zamerané najmä na vlka a rysa – sledovanie výskytu nelegálnych vnadísk a miest prikrmovania zveri, zamedzenie pytliactvu, nelegálnemu lovu, zberu, plašeniu porušovaním návštevného poriadku NPVF a pohybom mimo turistických trás a cyklotrás, sledovanie výskytu nelegálnych bivakovaní, ohnísk a ďalších aktivít ohrozujúcich oba druhy. Opatrenie sa bude realizovať fyzickými kontrolami územia aj používaním fotopascí.

V prípade ďalších druhov bude opatrenie zamerané na kontroly zimovísk netopierov a ich vyrušovania, kontroly tokanísk a miest výskytu kurovitých vtákov, ako aj ďalších činností negatívne ovplyvňujúcich populácie druhov európskeho významu. Pri kontrolách sa zaznamenajú aj prírodné negatívne faktory vrátane výskytu prirodzených predátorov, disturbancie porastov vplyvom vetra, ohňa. Opatrenie pomôže identifikovať, sumarizovať a eliminovať negatívne faktory vplývajúce na populácie všetkých dotknutých druhov európskeho významu a druhov vtákov európskeho významu a následne bude možné nastaviť vhodné opatrenia a hľadať riešenia na zlepšenie stavu druhov (* *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Triturus montandoni*, *Barbastella barbastellus*, * *Canis lupus*, *Lynx lynx*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopos leucotos*, *Picoides tridactylus*, *Aegolius funereus*, *Tetrao urogallus*, *Lyrurus tetrix*, *Phoenicurus phoenicurus*).

Realizácia celoročne.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie 16: Zaznamenávanie výskytu alebo pobytových znakov cieľových druhov, ich vývojových štádií, úspešnosti rozmnožovania

Sledovanie výskytu jednotlivých druhov európskeho významu, vedenie databázy, kde budú evidované pozorovania a systematické sledovanie ich stavu je základom pre praktické opatrenia na ich ochranu. Získané informácie pomôžu hodnoteniu stavu populácií v území, ako aj nastaveniu vhodného manažmentu územia v rámci pripravovanej zonácie, či dokumentácie ochrany prírody. Súčasťou opatrenia je sledovanie stavu početnosti druhov prípadne úspešnosti ich reprodukcie. Opatrenie pomôže zlepšiť stav poznania populácií dotknutých druhov európskeho významu a druhov vtákov európskeho významu, nastavenie potrebného manažmentu, potreby rozšírenia bezzásahových území – prioritne zamerané na druhy * *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Triturus montandoni*, *Barbastella barbastellus*, * *Canis lupus*, *Lynx lynx*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopos leucotos*, *Picoides tridactylus*,

Aegolius funereus, *Tetrao urogallus*, *Lyrurus tetrrix*, *Phoenicurus phoenicurus*. V rámci opatrenia budú zaznamenávané aj údaje o výskyte ďalších druhov.

Realizácia celoročne s ohľadom na bionómiu druhov a ich výskytu v území.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie 17: Ponechávanie nespracovanej kalamity na miestach s výskytom hlucháňa hôrneho

Pri kalamitách v lokalitách výskytu hlucháňa hôrneho je nespracovanie hmoty lepšou voľbou z hľadiska prosperity druhu, ako jej odstránenie. Ostáva tak priestor pre prirodzenú obnovu lokality, štruktúra lokality poskytuje ochranu druhu pred predátormi, poskytuje pestrejšie mikroklimatické podmienky, ako aj potravnú ponuku (množstvo hmyzu). V prípade kalamity na smrekových porastoch bude potrebné počítať s nutnosťou vykonania opatrení v zmysle § 28 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov, v ochrannom pásme nezasahovaných porastov do vzdialenosti spravidla 500 m, aby sa predišlo nekontrolovanému šíreniu podkôrneho hmyzu a ďalšieho poškodzovania okolitých porastov. Opatrenie pomôže zlepšiť prioritne biotop druhu *Tetrao urogallus*, ako vedľajší efekt aj biotop druhov európskeho významu a druhov vtákov európskeho významu – * *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Triturus montandoni*, *Barbastella barbastellus*, * *Canis lupus*, *Lynx lynx*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopos leucotos*, *Picoides tridactylus*, *Aegolius funereus*, *Phoenicurus phoenicurus*.

Realizácia celoročne.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie 18: Vyvesenie hniezdnych búdok pre vtáky a búdok pre netopiere, prieskum výskytu netopierov v území

Pre okamžité spestrenie hniezdnych možností cieľových druhov je možné v porastoch s nevhodnou štruktúrou, vekom, či dostupnosťou hniezdnych možností vyvesiť náhradné hniezdne búdky, ktoré poskytnú možnosť druhom využiť biotop aj pred obdobím, kedy sa tu vyskytnú prirodzené dutiny a miesta pre rozmnožovanie druhov v dostatočne hrubých drevinách. Opatrenie zahŕňa aj výber vhodných porastov a následne miest na vyvesenie hniezdnych búdok tak, aby spĺňali biotopové a potravné nároky dotknutých druhov. Opatrenie pomôže zlepšiť hniezdne a úkrytové možnosti a dostupnosť pre využívanie biotopov všetkých dotknutých druhov európskeho významu a druhov vtákov európskeho významu.

Netopiere sú málo preskúmanou skupinou živočíchov v území. Údaje sú najmä z kontroly zimovísk a podkrovných priestorov v budovách. Absentujú najmä údaje mimo zimného obdobia a informácie o lesných druhoch netopierov. Súčasťou opatrenia by malo byť aj doplnenie vedomostí o výskyte lesných druhov netopierov, ktorých typickým zástupcom je *Barbastella barbastellus*, druh, ktorý uniká pozornosti, nakoľko celoročne využíva stromové dutiny a úkryty a v jaskyniach na zimoviskách sa nachádza sporadicky. Pokračovať treba aj v kontrole zimovísk v jaskyniach, aby sa zachovalo kontinuum pozorovaní a aby bolo možné vyhodnotiť trendy populácií druhov.

Opatrenie je cielené na druhy *Barbastella barbastellus*, *Aegolius funereus*, *Phoenicurus phoenicurus*. Vedľajším efektom môže byť obsadenie búdok ďalšími druhmi netopierov a dutinových hniezdčích.

Realizácia celoročne.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie 19: Sledovanie výskytu nepôvodných druhov živočíchov

Niektoré invázne nepôvodné druhy živočíchov boli zaznamenané v okolí NP Veľká Fatra, sporadicky aj v samotnom národnom parku a tiež v ÚEV a CHVÚ, ale o ich prítomnosti a distribúcii v území nemáme dostatok informácií. Môžu však zásadne ovplyvniť výskyt, prosperitu a početnosť našich pôvodných druhov živočíchov vrátane druhov európskeho významu. Ide najmä o druhy psík

medvedíkovitý (*Nyctereutes procyonoides*), medvedík čistotný (*Procyon lotor*), norok americký (*Neovison vison*). Prítomnosť nepôvodných druhov je potrebné cielene sledovať a zistené jedince odchytať a likvidovať celoročne v súlade s vyhláškou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 450/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podmienky a spôsoby odstraňovania inváznych nepôvodných druhov a zákona č. 150/2019 Z. z., o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia inváznych nepôvodných druhov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Opatrenie pomôže zlepšiť ochranu obojživelníkov a na zemi hniezdiacich druhov vtákov, z dotknutých druhov európskeho významu a druhov vtákov európskeho významu – *Bombina variegata*, *Rana temporaria*, *Triturus montandoni*, *Tetrao urogallus*, *Lyrurus tetrix*, *Phoenicurus phoenicurus*, ako vedľajší efekt aj ochranu ďalších druhov.

Realizácia celoročne.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie 20: Mapovanie výskytu inváznych druhov rastlín a ich likvidácia

Mapovanie výskytu inváznych druhov rastlín bude prednostne vykonané v blízkosti ciest a chodníkov, kde je väčšie nebezpečenstvo ich zavlečenia. Na zistených lokalitách výskytu inváznych druhov budú navrhnuté a v prípade menšieho rozsahu operatívne vykonané opatrenia na ich odstránenie. Táto aktivita pomôže ochrane pôvodných druhov rastlín vrátane druhov európskeho významu a pôvodných spoločenstiev. Opatrenie smeruje na zlepšenie stavu biotopov uvedených v kapitole 3.

Realizácia: jar, leto, jeseň.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie 21: Mapovanie výskytu zvonovca ľaliolistého (*Adenophora liliifolia*)

Mapovanie výskytu zvonovca ľaliolistého (*Adenophora liliifolia*) sa zameria na overenie a aktualizáciu starších údajov o výskyte a zisťovanie výskytu na časti potenciálne vhodných stanovišť v projektovom území. Zároveň budú zisťované potenciálne ohrozenia a možnosti realizácie opatrení na zachovanie alebo zlepšenie stavu populácií v projektovom území.

Realizácia: leto.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

Opatrenie 22: Environmentálna výchova a propagácia

Identifikové problémy ako aj spôsoby a dôvody ich riešení a získané výsledky a ciele je potrebné odkomunikovať a odprezentovať miestnym obyvateľom, návštevníkom a širokej verejnosti vhodným a atraktívnym spôsobom. Je potrebné zdokumentovať aktivity projektu, cieľové druhy a biotopy, vykonané opatrenia a ďalšie relevantné časti či výsledky opatrení. Pre účely environmentálnej výchovy sa dlhodobo ukazuje ako jeden z vhodných spôsobov predstavenia chránených druhov a vzťahov v ekosystéme výroba dermoplastických preparátov z nájdených uhynutých chránených druhov živočíchov. Tie sa uplatnia pri návštevách škôl, v infocentrách a pri akciách zameraných na rôzne cieľové skupiny. Potrebné je tiež priebežné dopĺňanie informačných systémov (hardware a software) pre poskytovanie lokálnych informácií v rámci environmentálneho vzdelávania návštevníkov alebo pre prácu zamestnancov a príprava materiálov na prezentáciu našej práce, územia, chránených druhov a biotopov.

Realizácia celoročne.

Zodpovedná: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine.

7. Cieľový stav biotopov a druhov

Cieľom je zlepšenie stavu predmetných biotopov a druhov európskeho významu, vrátane druhov vtákov v projektovom území prostredníctvom realizácie vybraných manažmentových opatrení, resp. zachovanie súčasného priaznivého stavu. Súčasťou je aj sledovanie, poznanie, hodnotenie ich stavu a populácií, vykonávanie strážnej služby, sledovanie stavu druhov a ich biotopov, sledovanie negatívnych javov v území a ich riešenie, sledovanie výskytu a pobytových znakov druhov, nastavovaním budúceho manažmentu dotknutých a okolitých území na základe výsledkov týchto opatrení a zistení. Ide o nasledovné druhy európskeho významu, druhy vtákov európskeho významu a biotopy európskeho významu: * *Rosalia alpina*, *Bombina variegata*, *Triturus montandoni*, *Rana temporaria*, *Barbastella barbastellus*, * *Canis lupus*, *Lynx lynx*, *Aegolius funereus*, *Dendrocopos leucotos*, *Dryocopus martius*, *Picoides tridactylus*, *Phoenicurus phoenicurus*, *Tetrao urogallus*, *Lyrurus tetrix*.

Aktuálny stav vyššie menovaných druhov európskeho významu a stav druhov vtákov na Slovensku (v rámci alpského a panónskeho biogeografického regiónu), v rámci jednotlivých CHVÚ, ÚEV a CHÚ národnej sústavy a stav v projektovom území, ako aj ich cieľový stav v projektovom území po realizácii opatrení, sú uvedené v tabuľkách v kapitole 3 tejto dokumentácie. Obdobne sú uvedené aj údaje o 16 biotopoch európskeho významu. Opatrenia budú realizované na lesných pozemkoch s celkovou výmerou **12 272 ha**.

Hlavným problémom v projektovom území je úbytok starších lesných porastov s vhodnou štruktúrou, nevhodná štruktúra a drevinové zloženie mladších porastov, využívanie nevhodných a necitlivých ťažbových postupov, nedostatočné množstvo starých stromov a hrubého mŕtveho dreva, rušenie chránených druhov na miestach rozmnožovania, odpočinku, v posledných rokoch aj nedostatok zrážok a vysychanie územia. Zlepšenie stavu druhov európskeho významu a druhov vtákov bude zabezpečené zlepšením stavu ich biotopov, podporou prírodných procesov a prirodzeného drevinového zloženia, uplatňovaním princípov PBHL, spetrovaním hniezdnych možností vtákov vyvesením búdok ako dočasnej alternatívy pre hniezdenie v mladších porastoch. Stanovené opatrenia budú v projektovom území realizovať zamestnanci Správy NP Veľká Fatra, ktorí aj po ukončení projektu budú ďalej udržiavať ich stav.

8. Ďalšie relevantné informácie

- Kubala J., Smolko P., Zimmermann F., Rigg R., Tím B., Ilko T., Foresti D., Breitenmoser-Würsten C., Kropil R. & Breitenmoser U. (2017). Robust monitoring of the Eurasian lynx *Lynx lynx* in the Slovak Carpathians reveals lower numbers than officially reported. *Oryx*: 1-9. doi:10.1017/S003060531700076X.
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- POLÁK, P., SAXA, A., (eds.), 2005: Priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu. ŠOP SR, Banská Bystrica, 736 s.
- Prioritný akčný rámec financovania Natura 2000 v Slovenskej republike pre EÚ programové obdobie 2021-2027 (https://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprirodyakrajiny/paf2020/paf_sk_2021-2027_aktualizacia_schvalena-maj_2021_na-web_21-6-2021.pdf)
- zásady starostlivosti o biotopy európskeho významu a biotopy druhov európskeho významu v územiach európskeho významu (<https://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprirodyakrajiny/natura2000/zasady-starostlivosti-2022.pdf>)

- Zásady ochrany európsky významných druhov vtákov a ich biotopov
(http://www.sopsr.sk/dokumenty/KnihaA4_Zasady-ochrany-cela.pdf)

9. Spracovávateľ

Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine, P. O. Hviezdoslava 38, 036 01 Martin

10. Prílohy

Príloha 1: Projektové územie
Ďalšej dokumentácie o územia NATURA 2000 v územnej pôsobnosti Správy Národného parku Veľká Fatra - mapa Vymedzenie projektového územia v rámci chránených území národnej a európskej siete

Príloha 2: Tabuľkový prehľad parciel projektového územia a opatrení pre vybrané druhy a biotopy